

Yhteenveto: Maaseudun pk-yritysten investoinnit –työpaja 17.5.2019

Keskustelukysymykset ryhmälle annetun teeman näkökulmasta katsottuna:

- a) Miten kehitettävää nykyisessä investointituessa on? Plussat ja miinukset?
- b) Millaisia esteitä maaseudun yrityksillä on investointien toteuttamisessa?
- c) Pitäisikö avustuksen rinnalle/sijaan ottaa käyttöön uusia rahoitusinstrumentteja, kuten lainojen takauksia?
- e) Konkreettisia ehdotuksia seuraavalle EU-rahoituskaudelle siitä, miten investointituella saadaan aikaan paras vaikuttavuus ja miten vaikuttavuutta pitäisi mitata?

Ryhmä 1 – Ruokajärjestelmä

Keskeiset esiin nousseet asiat

Ruokajärjestelmän kehittämisen näkökulmasta pidettiin hyvänä asiana käytettyjen koneiden ja laitteiden hyväksyttävyyttä tukikelpoisena kustannuksena, koska alalla ne ovat pitkään käyttökelpoisia eikä kaikilla yrityksillä ole mahdollisuutta investoida kalliisiin uusiin koneisiin ja laitteisiin.

Investoinnin toteutettavuustutkimus on ollut hyvä väline ja sen säilyttämistä pidettiin tärkeänä.

Maaseudun matkailu- ja elintarvikeyritykset ovat saaneet nykyisellä rahoituskaudella myös tukea aineettomiin kehitystöihin yritysryhmähankkeiden kautta. Yritysryhmä-rahoitus on nähty tärkeänä ja yrityksiä kiinnostavana rahoitusmallina maaseudun yrityksissä sen tuoman verkostoitumismahdollisuuden ja yrityksen toiminnan kehittämisen vuoksi.

Investointien tukitasoja pidettiin pienenä. Toisaalta tukitasoissa pitäisi olla joustavuutta myös alaspäin nykyisten kiinteiden tukitasojen sijaan.

Lainvoimaisen rakennusluvan edellytyksestä pitäisi luopua, koska tukipäätös viivästyy sen vuoksi.

Luonnontuotealan tilanteen selkiyttäminen on tarpeen, mikä saattaa edellyttää lainsäädännön muutoksia luonnontuotealaa tukevilla hallinnonaloilla.

Investointituen rinnalle tarvittaisiin riskirahoitusta ja rahoitusinstrumentteja.

Ekosysteemien rakentaminen pitäisi olla mahdollista aineettomana investointina. Tarvitaan investointeja isoon ja kannattavaan toimintaan mutta myös ympäröivissä pienissä yrityksissä. Esimerkiksi suurempi meijerilaitos voisi toimia ympäröivien pienten yritysten (liikevaihto alle 100 000 euroa) kanssa yhteistyössä.

Arvoverkostojen kehittäminen omalla alueella ja ympäri maailmaa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että entistä kehittämistukea kaivattiin takaisin. Ehdotettiin ”pakollista yrityksen kehittämisvaihetta” ennen varsinaista investointia.

Miten voidaan rahoittaa investointeja täysiin uusiin toimintoihin, kuten keinoliha?

Monialayrittäjyys lisääntyy, jolloin myös tukijärjestelmien pitäisi olla joustavampia, mm. työllistävyysvaatimuksen osalta.

Pitäisi olla mahdollista tehdä ehdollisia päätöksiä.

Varsinaisten investointien lisäksi pitäisi olla rahoitusta mm. brändin luomiseen, joka olisi aineeton investointi.

Pankit ovat tiukentaneet yritysten lainansaantia, mikä haittaa kokonaisrahoituksen kokoon saamista investointitukeen.

TEM ei rahoita esim. maatilojen toimintaa eikä maataloustuotteiden jalostusta tällä hetkellä.

Jollain tavoin pitäisi saada tietoa yrittäjille asti maailman trendien kehityksestä ja ennakoida niitä. Tämä auttaisi yrityksiä uskalluksesta investoida ja ennakoida, mihin pitäisi panostaa.

Uudet rahoitusinstrumentit – takaukset ovat hyvä asia ja niiden pitäisi olla tarjolla myös pienimmille yrityksille nykyisten tukien rinnalle, ei sijalle.

Tarvitaan uusia välineitä, koska joillakin alueilla on riski tyhjentyä kokonaan.

Investointien jälkeen pitäisi olla järjestelmällinen seuranta 2-5 vuoden kuluttua investoinnin jälkeen.

Neuvonnalla voi olla suuri rooli investoinnin onnistumisessa.

Indikaattoreilla pitäisi voida mitata myös välillisiä työllisyysvaikutuksia. Indikaattoreihin pitäisi kiinnittää parempaa huomiota, jotta ne olisivat järkeviä.

Liiketoimintasuunnitelmaa ei tehdä viranomaista varten vaan sen pitäisi olla todellinen yrityksen kehittämisväline myös pitkällä aikavälillä.

Yritysryhmien rahoituksen tulisi jatkua uudella kaudella, pienin kehitysehdotuksin:

- rahoituskelpoisten yritysten määritelmien keventäminen avoimemmalla aluerajoituksella
- hallinnointikulujen kohdentuminen realistisemmin, eli hallinnoinnin ja projektinjohtamisen budjettiin isompi minimi kuin 15 %.
- lisäksi voitaisiin myös pohtia lyhyiden ketjujen merkitystä rahoituskelpoisuuteen, sekä mahdollisuutta lisätä rahoituskelpoiseksi menoksi myös joitain määriteltyjä investointeja, jos kyseessä on yritys jolla ei ole mahdollisuus saada investointitukea (ei päätoiminen yrittäjä). Tukemalla mikro- ja pienyrityksiä myös esimerkiksi toiminnan kannalta kriittisen työvälineen/koneen hankinnassa, voisi yrittäjillä myös olla paremmat mahdollisuudet monipuolistaa toimintaa ja siten kasvattaa liikevaihtoa niin, että siirtyminen päätoimiseksi yrittäjäksi, tai uuden työntekijän palkkaamiseksi mahdollistuisi.

Ryhmä 2 – Kestävä energiajärjestelmä

Keskeiset esiin nousseet asiat

Energiantuotanto maatiloilla

Nykyinen 40 %:n tuki maatilan energiainvestointiin nähtiin hankalana, koska se poissulkee tilan muista energiatukijärjestelmistä.

Investointirahoituksen lisäksi tarvittaisiin samassa hankkeessa pitäisi olla mahdollisuus tehdä lisäksi muutakin toimintaa. Investointituen yhteydessä on tarve tehdä toissijaisena toimintana yksittäisen yrityksen kehittämistoimia.

Maaseutuohjelmasta tuetaan nykyisin hanketoimintaa, joka on luonteeltaan tietoa tuottavaa. Tänä ei välttämättä palvele yrityksen todellista tarvetta. Yritysryhmähankkeet ovat hyvä väline ja hyviä malleja hankkeen kokoon juoksemiseen ja toteuttamiseen on kuitenkin löydetty.

Investointien omarahoitusosuudessa ja vakuuksissa ongelmia etenkin biokaasu- ja lämpöyrittäjillä.

Pankit arvioivat riskiä aina ankarimman mukaan. Valtiovallan tulisi toimia riskin jakajana tällaisissa tapauksissa. Kestävät energiajärjestelmät ovat vasta rakenteilla oleva toimiala, jonka suhteen ei voida käyttää jo vakiintuneen toimialan kriteerejä rahoituksen suhteen.

Joissakin tapauksissa on epäselvyyttä siitä, voidaanko peräkkäisiä investointeja (tuen toistuvuus samalla yritykselle) tukea esim. tapauksissa, jossa tuotantoa skaalataan asteittain.

Uudet investointitarpeet tulisi tunnistaa paremmin ja tehdä töitä niiden mahdollistamiseksi, kuten pienten datakeskusten lämmönkäytön ja kunnan lämmöntarpeen yhteistyön kannustaminen investointia suunniteltaessa. Tarvitaan myös aineettomien investointien parempaa tunnistamista fyysisten investointien rinnalle.

Takaavat lainainstrumentit nähtiin toivottavana ja tarpeellisena lisänä tulevaisuuden rahoitusvaihtoehtoihin.

Maatilatalouden kehittämisrahasto (Makera) on monelle tuttu kumppani ja sen kautta tunnetaan paremmin maaseudun kehittämiseen liittyvien yhteiskunnallisten tavoitteiden luonnetta. Tämä ei automaattisesti ole tilanne muiden rahoittajien kohdalla, jos heidän palvelunsa laajentuisivat koskemaan maataloutta ja maaseudun kehittämistä.

Nähtiin, että tällä hetkellä on liikaa rahoittajia ja välineitä. Palvelut tulisi paketoita helpommin viestittäviksi ja mahdollisuuksien tunnistamiseksi. Näin neuvonta ja asiakaspalvelu yrittäjille olisi helpompaa.

Olisi tarpeellista rakentaa monipuolinen väline, joka pitää sisällään useita rahoitusvälineitä tarpeen mukaan. Esimerkiksi EIP-välineet ovat mahdollisuus ja niiden käyttöä pitäisi tarkastella laaja-alaisesti. VAKE (Valtion rahoitus oy) vaihtoehto Makeralle?

Byrokratia ei ole pelkästään huono asia, koska se pakottaa miettimään ja tarkastelemaan suunnitelmaa useita näkökulmista ja riittävän tarkasti. Huomiota byrokratian vähentämisen tavoittelussa pitäisi kiinnittää enemmän siihen, että byrokratiaa voidaan vähentää paikoista, jossa se tuottaa ainoastaan haittaa.

Maaseuturahaston mahdollisten leikkausten vuoksi tulisi ensin luopua korkeimpien tukitasojen hankkeista. Toisaalta muissa yhteyksissä on tuotu esiin, että esim. 20 %:n tuki ei ole yrittäjälle tarpeeksi houkutteleva ottaen huomioon hakuprosessin työmäärä.

Yritykseltä tulee löytyä aina omaa yksityistä rahoitusta investoinnin toteuttamiseen.

Nykyiset indikaattorit eivät huomioi monia politiikalla tavoiteltavia asioita, kuten hiilensidonta. Tällöin niiden hyöty tulee tarkasteltua väärillä kriteereillä.

Maatiloilla pitäisi voida valmistaa lannoitetuotteita. Tällä hetkellä rahoitusta kohdennetaan esim. lypsykarjatalouteen, jolloin tuki kohdentuu tuttuun ja turvalliseen toimintaan, mutta ei uudistamiseen.

Ryhmä 3 – Muut toimialat maaseudulla

Keskeiset esiin nousseet asiat

Maaseudulla vakuusarvot ovat huomattavasti pienentyneet. Alueilla on kannattavia hankkeita, joiden liikkeelle lähteminen on hankalaa.

Maaseudulta markkinoille pääsy on haasteellista. Markkinointiin tarvitaan rahoitusta, samoin brändin rakentamiseen.

Pankki ja rahoitusmaailman käyttämät rahoituksen mittarit ovat erilaisia. Tarvittaisiin riskirahoitusta, jotta kaikkea tekemistä ei pitäisi määritellä etukäteen.

Rahoitusinstrumentteja tarvittaisiin myös pienempiin hankkeisiin.

Yrityksen toiminta voi olla muuallakin kuin maaseudulla – maaseudun määritelmän päivittäminen?

Tuki-instrumentteja (tuki, takaukset) pitäisi pystyä yhdistelemään.

Investointituki pitäisi määritellä uudestaan: ei pelkästään rakentamista, tuotekehitystä, ohjelmistoja. Tukea tarvitaan myös esim. brändäykseen.

Vaikuttavuus: järjestetään huutokauppa: kuka parhaiten tuottaa sijoitetulle rahalle lisäarvoa. Rahat tulevat, kun jotenkin todistat tuotoksen.

Eri hallinnonaloilla pitäisi olla mahdollisimman yhtenäinen lainsäädäntö.

Tuen hakeminen mahdollisimman helpoksi: tietojärjestelmien hyödyntäminen, mahdollisimman paljon tarvittavan tiedon keräämistä automaattisesti järjestelmistä, robotit arvioimaan ja vertailemaan yritysideoita.

Osa-aikayrittäjyys ja kevytyrittäjyys sekä muut yrittäjyyden muodot tuen piiriin. Nyt ongelmana se, että kun on Y-tunnus, niin TE-keskus olettaa, että henkilö on yrittäjä.

Trendit ja ilmiöt otettava huomioon, toimintaympäristö muuttuu jatkuvasti: päätöksiä ja suunnitelmia pitää pystyä muuttamaan.

Viestintään ja tiedottamiseen kiinnitettävä huomiota. Nyt kaikki neuvojatahot eivät tiedä maaseuturahoituksesta. Edelleen luullaan, että maaseudun yritysrahoitus koskee maataloutta.

Uusyrittäjäkeskukset, kehittämissyhtiöt, alueelliset asiantuntijat, konsultit: tiiviimmät verkostot yrittäjien avuksi.

Nopeat datayhteydet koko maahan, jotta töitä voidaan tehdä missä vain. Nyt liian paljon katvealueita.

Omistajanvaihdosten mahdollisuudet tulisi ottaa paremmin huomioon. Erityisesti maaseudulla ongelma, kun yrityksellä ei ole jatkajaa. Yritys lopettaa ja työpaikat menetetään. Omistajanvaihdoksessa tuen edellytyksenä toiminnan kehittäminen.

Maaseudulla on mahdollisuuksia: matkailu, biotalous jne.